

JURNAL

PENTRU PESINDIPEA ШТИНЦЕЛОРЪ НАТЪРАЛЕ ШИ ESAKTE, ÎN TOATE KLASELE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Pediçeată

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 11.

(Anul al 3-lea)

București

22 Martie, 1858.

Konpinderea: Омѣлѣ — Ѣрѣлѣ. — Zmintirea în raportul ei cu kvestiunile жрѣдиче. — Komunikatiuni mitingifice mîri.

Омѣлѣ.

IX. *Beselia vîrîncei.*

În artikolele precedentă amă făcută o descriere destulă de tristă despre vîrînce, dară vîrîncea are și veseliea ei. Aceasta aș proba' o chei mai vestiți astori în toate timpurile.

Chelburlă Cicero a scris și chelburlă onă despre vîrînce (de senectute) unde zice într'altel: «Dacă natura ar fi făcută epoca vîrîncei, adek epoca cea dăne ȣrmă a viedei noastre, despoiată de toate plăcerile; ară semăna cu și astoră de drame care, în loc să făcă ca aktulă chelă dăne ȣrmă al dramei să aibă efektulă chelă mai mare, din contra, lă lăkrează cu cea mai mare neglijență

în kită stepă cu totulă efektelă plăkete în aktelă d'intiiș.» Че observațiune жастă! *Montaigne* zicea: «Карта лă Cicero despre vîrînce, дă кă-ва парк о постъ pentru vîrînce.

Și ală onă despre vîrînce este de italiană Louis Cornaro, de akestă omă, care a trăit niș la 100 de ani, pămîndă niș la sîrșită totă-d'azna veselă, totă-d'azna plăkătă ca și timpă.

Istoria akestă omă e foarte instruktivă.

Cornaro a trăit în Italia la o epocă kînd esaceratiunea în mîncare era prea mare, de aceea a scris și onă despre lăndirea viedei

produs prin sobrietate (absținere de mâncare și băutură). Dint'acești omi vom cita experimentatorul pasă. «O, nefericită Italia, scriea el, nu vezi tu că germania (Lombardia în mîncare) 'uși ia în fiicăre an mai multă locuitorî de kîță chimă, foamea și răboiul n'ar putea s'o facă. Adevărata calamitate a ta este: mesele mari și festivitățile esaperate unde imense gramezi piramidale de carne și de fructe sînt puse înainte convivor. O, ce fărî! Ce nebunie! Lăsați acești obiceiși în mesele amoroși viedei voastre. Depărtați aceaste moarte din sînză vostre, care nu era rănoskăți pîrîndiloră noștrii.»

Dar Cornaro nu numai prin vorbă, ci și prin fante, a arătat că efecte poate să aibă sobrietatea viedei. El era răskăți în Venetia, avea o konstăziune foarte debilă și a trăit ca toți oamenii atînci în Italia, adică în eschese; de aceea sînzătatea lui n'a răstă să persiste multă timp la aceste eschese. Kindă avea 35 de ani, medicii aș hotărîți că el va trăi încă numai doi ani. Aceaste înștiințare din partea mediciloră, a fărîți asăpra lui o impesăne foarte mare; el a skimbă tot modă trăiului său și a adontă o viedă sobră care s'a fărîti vestită mai ne rămă. Adică el s'a obișnăit a mîncă numai 12 răci (o litră) de mîncare pe zi și a bea numai 14 răci (120 dramăi aproape) vină ne zi. Aceaste mîkă kățuime a impărită în 4 mîncări. Așa a trăit el. Pe lîngă sobrietate în mîncare, observa și celelalte preskripișne ișienice. În kontra hotărîrei mediciloră, a trăit încă 50 de ani făr să fie răcar o zi bolnăv. Dar nu numai sînză, ci și veselă a rămasă Cornaro nîng la ani dăne rămă ai viedei sale.

Înt' o zi, zice el, dăne ce eram mai multă ani obișnăită că acești trăiș, amicii miei și medicii aș închenă să zică că mînkă prea rădîngă și prin răgăzișnea loră m'a detăminată să adaogă încă doză răci (25 dramăi); însă aceaste răcară era aproape s'ă mi koastă viedă. Așa de răstăne sîntă obiceișile omăși.

În anii dăne rămă ai viedei sale, totă dîneală lui konsista înt' o rălăinare d'ăng oș răosnăș; aceaste rălăinare a impărită în doză mîncări, rămate în 24 de ore. La vîșta de 98

de ani era atî de sînză mi vesel în kî a komășă o piesă teatrală foarte plăkă. «Kindă amă rășă, zice el, la vîșta de 95 de ani, amă fostă mai veselă și mai dispășă încă de kîță la vîșta mea de 25 de ani.» Nimikă nu e așa folositoră omăși de kîță vîșta năintă. În zecă ani a rănei asemenea vîște, kindă răzișnea a rășă la interpităea sa, omășă învăgă în știință și esnerișne mai multă de kîță ară putea să învedă mai năinte în 30 de ani. Științele și artăle ară nepe multă dăkă omănișei răi măi răre le aș rălăvat, ar fi preskărată că zecă ani viedă loră. Sîntă năște deskonăpări și okșăzișni ale snișăși, răre se răvine rănișmei, ne kindă ale răkări ale snișăși se răvine rămai epocăi vîșăneșei.

Omășă lui Cornaro desne vîșăneșă, komășă păre diskășări skrișă la diferite vîște: rășă la vîșta de 85 de ani, ală doilea la 86, ală trăiea la 91 și ală părălea la 95 de ani. La vîșta de 95 de ani elă skrișă. «Toate simășile mele sîntă neferkă; memărișă, imăzișăne mea, înșelăzișnea, rășă, rășă dîngă nu sîntă skimbă și sîntă căm erăș în tîneșăne mă. Șeante nîng la omășă ore ne zi sîntă okșășă că skrișă, pestă timpăși meșă ilă neșă în presălare ne rășă, și să kîntă din răre. Kămă o să vă plăkă rășă meșă kindă meșă răzi kîntă rădele răi Dămeșă înșăite de răzică răre mele!»

O nepoată a lui Cornaro răre a skrișă *Notice* desne mășă sășă (elă avea o familie rămeroșă komășă de 11 răci ră familiă loră), zice: că la vîșta de 100 de ani, snișăși rășă nu s'a rălătișă ničă de rămă, čita nîng la sfîșăși viedă făr okișări, răkelo salo nu s'așă răzăișă; apoi, răkă mai mîrăkășă, rășă rășă a konsăvășă foră și fărășășă să nîng la moarte. La vîșta d' o rășă de ani, Cornaro kîntă așa de fărășă și de răre că kindă ară avea 25 de ani rămai.

Elă a rășă la 26 Aprăie rășă 1566.

Rășățășă acești omășă ală rășă Cornaro este, că imășărișăne de și nepe meșă multă din forăle noășăre fizice, dară kîșătișă din răre noășăre morăle.

Reveillé-Paris zice: vîșta de 55 sășă 60 de ani, o rămeșă vîșăneșă vărde, atînci snișăși

are o mare înlîndere; аtснчі омѣлѣ а ажѣнсѣ ла чеа маі mare înѣлѣіме а факѣлѣділорѣ саде. *D. Flourens* ажѣтѣ обсерваціінеа зрѣтѣ-тоаре: сінтѣ ші еѣ d'ачеастѣ пѣрепе а D-лѣі Parise; інсѣ еѣ пѣмескѣ вірста де 80 ші де 85 де ані кѣ пѣміреа де вѣтрінеге верде.

Parise зіче «вѣтрінелѣ ріде парѣ дарѣ ін докѣлѣ рісѣлѣі, аре зпѣ зімветѣ. Бѣпѣтатеа, а-чеастѣ граціе а вѣтрінілорѣ, есте ла еі аконерітѣ саѣ аместекатѣ де мѣлте опі к'о інѣлѣдінаре естеріоарѣ гравѣ ші аспрѣ; кѣчі бѣпѣтатеа про-віне дін спірітѣл лор перфекціонат, пе кінд аспрі-меа аре казѣа еі ін фіінѣа лор фізікѣ слѣбітѣ.— Рѣвдареа е прівілецілѣ вѣтрінілорѣ. Зп фоарте mare фолосѣ адѣче омѣлѣі о віеаѣ лѣпгѣ, кѣ 'лѣ інваѣзѣ сѣ аштеанте. Тоате лѣкрѣріле девінѣ ла вѣтріні зпѣ обіектѣ де гіндіпе ші де меді-тацііне. Сімдіреа есте віеаѣа тінерілорѣ, ші гіндіреа, віеаѣа вѣтрінілорѣ.

Мітологіеа Еленілорѣ пе інваѣзѣ сѣ апре-дзімѣ маі віне валозреа моралѣ а вѣтрінегеі. Еа се презінтѣ прін Аролон ші Меркуріѣ, пе кінд Јапітерул (жоіе) ачеастѣ devenitate сѣпретѣ ера репрезентатѣ ка зпѣ вѣтрініѣ мажестосѣ. Аша дарѣ ін черѣ ка ші пе пѣмінітѣ, вѣтрінегеа есте маі сѣперіоарѣ де кітѣ тінереѣеа.

Челебрѣлѣ Buffon зіче: вѣтрінегеа есте о прежѣдекатѣ ла оамені. Аста провіне дін штіінѣа арітетічеі; фііндѣ-кѣ штіѣ сѣ факѣ адіцііні, де ачеаа адѣнннѣ ші аніі каре аѣ трѣітѣ, вѣдѣ кѣ аѣ імвѣтрінітѣ. Довадѣ кѣ вѣтрінегеа есте пѣмаі о прежѣдекатѣ оаменеаскѣ, есте, *Buffon*, кѣ анімалеле нѣ сімтѣ кѣ с'аѣ імвѣтрініт. Фііндѣ-кѣ еле нѣ штіѣ арітетіка. Еатѣ о еспре-сііне кѣріоасѣ а зпѣі омѣ челебрѣ ка Buffon.

Еатѣ о чітацііне ірѣмоасѣ ін прівіінѣа вѣ-трінегеі лзатѣ дін опѣріле лѣі Внffon, че а скрісо ел ла вірста де 70 де ані. «Тоате зілеле, зіче ел, кіндѣ тѣ сколѣ ін пліна сѣпѣтате, вѣ інтревѣ: воіѣ тінерілорѣ, оаре н'амѣ еѣ пѣлѣчере d'ачеа-стѣ зі пѣлѣкѣтѣ, ка ші воі? Кіндѣ еѣ конфор-тезѣ дорінѣеле ші акціініле теле кѣ інѣе-лентеле леці але Натѣреі ші воі о зрѣмаці дѣне пасііні оарѣе, оаре, вѣ інтревѣ, нѣ сінтѣ маі ферічітѣ де кітѣ воі? Revista (окіреа) трекаѣлѣі, каре продѣче о інтрістаре пѣмаі вѣтрінілорѣ не-вѣні, оаре нѣ'мі продѣче еа дін контра ніште пѣлѣчері провенінд дін імаѣіне аґреабіле (пѣлѣкѣте)?

Кѣчі ачеастѣ сѣвеніре есте d'о дѣлѣеаѣ пѣрѣ, неітрѣвѣратѣ де неодінѣ ші інтрістаре каре інсо-сеткѣ тотѣ-d'азна пѣлѣчеріле тінерімеі? Пѣрепеа де рѣѣ а зпѣі вѣтрініѣ де че s'a імвѣтрінітѣ, есте о довадѣ кѣ ачестѣ омѣ есте конпрінесѣ d'о ва-нітате невѣнѣ, каре нѣ се імвѣтрінеште нічі о-датѣ. Зпѣлѣ а інтреватѣ пе філософѣ Fontenelle, кіндѣ ера ла вірста де 95 де ані; каре епокѣ дін віеаѣа лѣі іі ера чеа маі пѣлѣкѣтѣ? Елѣ а рѣспѣнсѣ: Епока ін каре м'амѣ сімдітѣ маі фе-річітѣ, ера ачеаа де 55 нінѣ ла 75 де ані. Fontenelle авеа дрентате; ла 55 де ані, позі-ціінеа омѣлѣі е ашезатѣ, репѣтаціінеа лѣі фѣ-кѣтѣ, стареа віеѣеі фіксатѣ, претенціініле тінере-ѣеі опі імплініте опі де мѣлѣтѣ зітате, чеа маі mare парле а пасіінілор сінт лініштіте саѣ чел пѣ-дінѣ рекоріте ші аѣ пердѣтѣ мѣлѣтѣ дін іспіеа лорѣ вѣлѣмѣтоаре. Омѣлѣ аре аtснчі маі пѣдінѣ інамічі інвідіоші саѣ челѣ пѣдінѣ нѣ поіѣ сѣ'і ватѣне аша рѣѣ, кѣчі пѣтеле лѣі е фѣкѣтѣ. Ла чінчі-зечі ші чінчі де ані, омѣлѣ а фѣкѣтѣ ка-ріера са; а лѣкратѣ нентрѣ соціетате ачеаа че а fostѣ ін даторіеа са ші дѣне позіціінеа са пар-тікѣларѣ. Ла чінчі зечі ші чінчі де ані, зп ом онестѣ ші інѣелентѣ, фѣкіндѣ о реістѣ де віеаѣа лѣі трекаѣтѣ, треѣѣ сѣ 'ші зікѣ, ка імператѣлѣ Titus ін тоате серіле: н'амѣ трѣітѣ ін задарѣ.»

Voltaire, ін окіѣлѣ кѣрѣіа лѣкрѣріле Натѣ-реі сінт челе маі міраклѣоасе, пе кінд челе мі-раклѣоасе ін окіѣ поѣзілор н'аѣ есістатѣ нентрѣ дінсѣлѣ, Voltaire, зікѣ, а зісѣ: *міраклѣлѣ меѣ челе маі mare, есте кѣ есістѣ.* Інтр'адевѣтр, кінд стѣдіемѣ фінеѣа констрѣкціінеі корпѣлѣі нострѣ; кіндѣ штімѣ кѣ, кіте одатѣ віеаѣа поастрѣ де-пінде d'зпѣі оґранѣ (васѣ) де мѣрїмеа зпѣі пѣрѣ ка сѣ нѣ се астѣне, ка зпѣ алѣтѣ оґранѣ нѣ маі пѣдінѣ фінѣ ін креері, сѣ нѣ се рѣпѣ; аtснчі треѣѣ сѣ пе мірѣм кѣ омѣл есістѣ ші поате сѣ се імвѣтрінеаскѣ дѣне че есте есузѣсѣ ін віеаѣа лѣі атітор атакѣрї фізіче ші морале, атітор нео-діне, атіторѣ вѣтѣ де інімѣ, атіторѣ пасііні а-прінзѣтоаре, атіторѣ грїжі каре саѣтѣ віеаѣа, ін фіне ші атіторѣ грешелі, ін пѣртареа са діететікѣ! Да, есте зпѣ міраколѣ кѣ есістѣмѣ ші інкѣ зпѣ міраколѣ маі mare кѣ зпѣі дін поі сѣ ім-вѣтрінескѣ. Аста треѣѣ сѣ фіе зпѣ нѣоѣ мотивѣ ка сѣ сімѣтѣм ші сѣ венерѣтѣ пе вѣтріні; кѣчі опі-че лѣкрѣ міраклѣосѣ, есчітѣ венерациінеа настѣрѣ.

Darъ дакъ симпла вътринеце а омълѣи есте знѣ мѣраколѣ, че о сѣ маѣ зичемѣ де ачешти оаменѣ каре аѣ ажънсѣ ла о вътринеце къ тотълѣ естраординарѣ ми необичнѣитѣ? Сѣ нѣ ворвѣмѣ аичѣ де вътринѣи вѣблѣичѣ, д'ънѣ Metusela каре а трѣитѣ 900 де ани, де алѣи каре аѣ трѣитѣ кѣте 500 саѣ 600 де ани; къчи аста апарѣине ла домънълѣ исторѣице сакре, де ачѣеа сѣ не мѣрѣнѣимѣ а чѣта аичѣ фанте исторѣиче констатате ѣн се-къмеле модерне де кѣтре шѣиинда есактѣ.

Челеврѣлѣ медикѣлѣ Haller чѣтеазѣ есемпле де маѣ мѣлѣтѣ д'о мѣе д'оаменѣ, каре аѣ ажънсѣ ла вѣрста де 100 де ани; елѣ къноамте фанте де доѣ сѣте де оаменѣ каре аѣ ажънс ла вѣрста де кѣте 120 де ани; 29 есемпле де оаменѣ, каре аѣ ажънсѣ ла 125 де ани ми 15 оаменѣ каре аѣ ажънсѣ ла вѣрста де 140 де ани. Песте ачѣеастѣ вѣрстѣ, фантеле нѣ синтѣ токмаѣ аша де сѣрѣе ми де констатате ми синтѣ мѣлѣтѣ маѣ паре; къ тоате ачѣеастѣ, се шѣте къ зниѣ оаменѣ аѣ трѣкѣтѣ мѣлѣтѣ ми ачѣстѣ терменѣ алѣ вѣеѣеѣ. Аша s. e. се шѣте къ Англѣзълѣ *Eccelston* а мѣрѣитѣ ла о вѣр-стѣ де 143 де ани; асемenea Ioan *Effingham* а мѣрѣитѣ (ѣн анълѣ 1757) ла о вѣрстѣ де 143 де ани. Ънѣ омѣ ѣн Норвегѣеа а ажънсѣ ла о вѣрстѣ де 150 де ани; апоѣ лѣкрѣлѣ маѣ къ-рѣосѣ есте, къ дѣне че ачѣстѣ омѣ с'а фѣкѣтѣ вѣдѣвѣ ла о вѣрстѣ де 100 де ани, с'а ѣнсѣратѣ а доа оарѣ ла о вѣрстѣ де 115 ми а трѣитѣ ѣнкѣ трѣѣ-зеѣи ми чѣнѣи де ани къ соѣиа а доа. Есте знѣ спектакълѣ кърѣосѣ д'а ведеа знѣ чѣнепе д'о вѣрстѣ де 115 ани!— Pliniū чѣтеазѣ есемпле де маѣ мѣлѣтѣ Италиенѣ, каре аѣ трѣитѣ нѣнѣ ла 150 де ани. ѣн анълѣ 1635, а мѣрѣитѣ ѣн Англѣеа

Thomas Parre ла о вѣрстѣ де 152 де ани; кор-пълѣ лѣи ера дисекатѣ де кѣтре челеврѣлѣ anatomi-стѣ ми Медикѣ *Harvey*, каре а гѣситѣ оргanelе ачѣстѣи омѣ ѣнтр'о старе ѣнкѣ атѣтѣ де вѣнтѣ ѣн кѣтѣ а декларатѣ къ Thomas Parre а нѣстѣтѣ сѣ трѣеаскъ ѣнкѣ доѣ-зеѣи де ани, дакъ знѣ пенсѣон че ѣѣ а акордатѣ реѣеле Carolus I. н'арѣ ѣи skimbatѣ фѣлѣлѣ траѣлѣсѣи ачѣстѣи вѣтрѣнѣлѣ, ast-felѣ ѣн кѣтѣ ѣѣ а скѣрѣтатѣ вѣеаѣа.— ѣн Швеѣеа аѣ трѣитѣ маѣ мѣлѣтѣ цѣрѣанѣ нѣнѣ ла о вѣрстѣ де 156 ми 157 де ани. Darъ вѣтрѣнълѣ чѣлѣ маѣ наѣнтатѣ ѣн вѣрстѣ дѣнтре тоѣи чѣѣи номѣнѣитѣ ера Англѣзъла *Henri Iankins*, каре а трѣитѣ нѣнѣ ла вѣрста де 169 де ани. Елѣ ера солдатѣ ми а fostѣ де фаѣѣ ла мѣлѣте вѣтълѣи. ѣн анълѣ 1780, а мѣрѣитѣ ѣн орашълѣ Tucuman о femее арапѣ (неарѣѣ) ла о вѣрстѣ де 175 ани; аста есте син-гѣрѣлѣ есемпле д'о femее каре а ажънс ла о а-семenea вѣрстѣ наѣнтатѣ, маѣ къ seamѣ, ѣнтр'о климѣ калѣѣ. ѣнсѣ вѣрста тѣтѣрора а ѣнтрѣкѣт'о зѣн-гѣрѣлѣ *Petru Csartan* каре а ажънсѣ ла вѣрста де *sua-sstѣ-ontѣ-zeѣи ми чѣнѣи де ани!*

Naѣnte доѣ лѣнѣи а мѣрѣитѣ ми ла ноѣ ѣн Бѣ-кърѣешѣи о femее вѣтрѣнѣлѣ де 120 де ани ми маѣ вѣне.

Ънѣи воѣаѣиорѣи аѣ асѣрѣратѣ къ аѣ вѣзѣтѣ *Indieni* каре а ажънсѣ ла о вѣрстѣ де трѣѣ сѣте де ани; ѣнсѣ астеа синтѣ фанте сѣнѣсе ла о маре ѣндоѣалѣ.

ѣн артиколълѣ вѣиторѣ кѣндѣ вомѣ ворвѣ чева маѣ мѣлѣтѣ десне лѣнѣиѣеа вѣеѣеѣ омълѣсѣ, вомѣ чѣта ми алѣ есемпле ми аколо се ва ведеа ѣн-трѣ кѣте ми де оаменѣ, нѣмаѣи нѣѣи синтѣ фѣрѣ-чѣи а ажънѣе ла о асемenea вѣрстѣ естраорди-нарѣ; ми аичѣ нѣтемѣ сѣ зичемѣ: «мѣлѣтѣ синтѣ кематѣи, нѣѣи алешѣ.»

Ърѣсълѣ.

Синтѣ аѣималѣ каре аѣ непорочѣе, ка ми зниѣ оаменѣ, къ аѣ о репѣтаѣиѣне зрѣтѣ, фѣрѣ сѣ шѣте де че? Аша ми зрѣсълѣ, десне каре тоатѣ лѣмѣеа зиче къ е «зрѣсълѣ» де ми вѣлѣтѣлѣ зрѣсълѣ жоакѣ ми се фаче «карагѣосълѣ», зѣтѣ demnitatea са къ е знѣ аѣималѣ карнѣворѣлѣ, нѣмаѣи ми нѣмаѣи ка сѣ плакъ поѣ. Къмѣ синтемѣ недрепѣи ми ѣнграѣи кѣтре зрѣсълѣ!

Darъ ѣе зрѣсълѣ саѣ нѣ, ноѣ трѣеѣе сѣ вор-вѣмѣ аичѣ чева десне дѣнсълѣ.

ѣн нѣмѣрѣлѣ прѣчѣдѣнтѣ амѣ ворвѣитѣ дес-пре зрѣсълѣ алѣѣ саѣ поларѣ; аша дарѣ сѣ вор-вѣмѣ акъмѣ чева ми десне чѣле-лалѣе парѣе де зрѣи че есѣстѣ акъмѣ не пѣмѣнтѣ. Ноѣ зичем «че есѣстѣ акъмѣ» къчи се гѣешѣте ѣн синълѣ нѣ-мѣнтѣлѣи рѣмѣшѣиѣзрѣи д'зрѣи, каре аѣ трѣитѣ наѣнтеа

делзвизлѣи шѣ акымѣ нѣмаѣ есѣтъ. Ачешѣи хрмѣи
авеаѣ о фрѣнте маѣ ларгѣ, трѣѣа ѣн Каварна, шѣи
ераѣ фоарте сѣнѣерошѣи.

Dintre speciile de xpmii d'акымѣ есѣтъ а-
фарѣ дѣн хрсѣлѣ поларѣ ѣнкѣ доѣ спеѣе де хрмѣи
адекѣ хрсѣлѣ негрѣ дѣн Амерѣка (Ursus ame-

SUSEMIL A PARIS

Хрсѣлѣ оакешѣ (ursus arctos) рѣ пѣѣи.

ricanus) шѣ хрсѣлѣ оакешѣ дѣн Ехрѣна (ursus
arctos).

кѣлѣ ачела дѣн Ехрѣна, аре о пеле неарѣ лѣ-
чѣоаре шѣ нѣмаѣ воѣлѣ лѣ е галбенѣ; елѣ се

Хрсѣлѣ негрѣ саѣ Амерѣкан е маѣ мѣкѣ де афлѣ ѣн партеа нордѣкѣ а Амерѣчѣи, се нѣтреште

de vețetale; porzămii îi плакѣ мѣлтѣ; dară mai кѣ seamă este лакѣмѣ дѣне картофи, întокмаі ка зпѣ Irlandeză Nămaі kindă n'are vețetale de mîncare mi e кѣзнітѣ de foame, atănci атакъ mi animale, dară asta e foarte rară. Așa dară ачестѣ ăpsă în zadară lăă nămeskă зп карнівор.

Ăpsă oakemă din Țrопа, ачела, каре не фаче comedie не злїце, знде жоакъ фъръ съ аїбъ noftă, întокмаі ка зпеле актрїце не scene; ачестѣ ăpsă, зїчемă e mai ѕтпцеросă de kїtă konfratele ѕăă Amerikană. Къчї елă nămaі kindă e tптрă, ѕт nătrepte de vețetale; адекъ прїмъвара паште іарѣ, вара мѣнїнкъ овъз mi fărnicеле дѣне kїmă; toamna мѣнїнкъ пере mi mere, dară іарна doarme mi kindă se skoală adekă kindă іарна nă e tare; кеарă atănci nă преа are noftă mi se мѣлѣсмете de коажъ de арборї, mai кѣ seamă de brazї mi молїftї. Tokmaі kindă ăpsăă a ажъnsă ла vїрsta de 5—6 anї, atănci nămaі îi плакѣ лѣкръзіле vețetale mi кѣзтѣ дѣне карнеа animaleloră, mai кѣ seamă атакъ atănci ої, каре mi kїte odată бої mi каї кареї рѣне кѣ о fărїe mare; не omă атакъ nămaі kindă л'а рѣнїтă ла vїnată ш'atănci e foarte перїкълосă; кѣ лабеле sale, lesne poate ѕт рѣпъ зпă omă în бѣкѣдї.

Ачештї ăpsї ѕїntă pesnїndїї neste totă kontinentăă vekї; їnsă în центрăă Țrоneї (Germania, Franția mi Anglia) ѕїntă акѣмă ѕтїрнїдї кѣ totăă mi nă se mai гѣseskă, не kind în Polonia, Posia, Ungaria, Transilvania mi ла noї în мѣндї, se гѣseskă їнкă.

Ăpsăă poate ѕт ажънгъ ла о vїрstă de patră-zecї mїnă ла чїнчї-zecї de anї.

Ăpsăă, de mi este неррешїтă «ăpsăă», кѣ toate ачестеа are mi елă о дамъ каре лăă їзвеште. Елă se їnsорă în лѣна лї Maiă ѕăă Ізнїе mi neste 8 лѣнї mi жѣмъtate (adekă ла їнченстă лї Fеврărie) ѕогїеа лї її дъръеште дої пї. Пїї de ăpsї kindă ѕїntă нѣскѣдї, аă о мѣрїме nămaі de 6 долърї (ка nїsїchї mїchї) ѕїntă de колоаре алѣ ченъшїе ка арѣїntă mi аă ка о краватă алѣ (ка зпnada) їмпреѣзрăă rїtăă; еї naskă орвї.

О лѣпъ nainteа фачереї, ăpsăika їнчетеазă а mїнка mi рѣмїне аша nemїnkată mїnă дѣне че трекă 14 zile дѣне фачере.

Ăpsăă este din toate animalele carnivore,

ачела але кѣрѣia мемѣре seamăпъ mai мѣлтă кѣ мемвреле omăă; de ачееа din toate feărle, nămaі ăpsăă poate змѣла în doză пїчїoare.— Sїntă ăpsї tepestri de felărimї de колоаре.) Челă oakemă este mai ferоche mi ѕтпцеросă, не кѣндă челă неррă мѣнїнкъ mi поаме, ланте mi мїере.— ăpsї se гѣseskă în ценере în церїле мѣntоase mi nelokvїte; ле плаче ѕт stea prin пештерї, prin ѕтїнчї, în трѣнкїрї de арборї бѣтрѣнї, п'їn пѣдърї, шчл.; знде nă гѣseskă арборї нїчї ѕтїнчї конвелабиле, аколо їшї fakă зпă felă de бордеїă de неле, de ерѣрї mi de нѣмолă; în бордеїăă ачеста, ăpsăă ѕтă în їмнѣрїле ploїase ѕăă în зїлеле frїguroase ale ернеї, рѣмъїndă аколо ка о лѣпъ mi жѣмъtate, în каре їмнăă ăpsăă мѣнїнкъ foarte нăгїнă.— Femeea (ăpsăika) atănci локъеште їntр'ănă бордеїă deosebїtă, mi n'are релацие кѣ ăpsăă, ба їнкă ѕт нѣзеште de dїnsăă, temїndă-se ка ѕт n'о шѣнїнче, къчї елă їшї мѣнїнкъ кеарă mi нѣї ѕтї кѣндă її e foame. Ачеста se їntїмнăă mai кѣ seamă ла ăpsї oakemă.— ăpsăika, mai їnainte de а făta, їшї преръеште nentрă нѣї еї зпă патă de еарѣ моале, не каре лăă ашеазă în fărăăă бордеїăă; еарна, ea fată 2—3 пкї, кѣрора ле дѣ цїцъ mi-ї їнгрїеште кѣ мѣлтă tandreуă maternelă, апърїндă-ї кѣ mare кѣрациă кѣндă ѕїntă атакадї.

Ăpsăă неррă nă e ѕтїнчїосă; кѣндă їntлнеште не кїте зпă omă, nă fărе нїчї nă se абате din кале; кѣндă азде flăepїndă, ѕтă în локă, їшї рїдїкъ пїчїoarele de din дърătă, кѣндă токмаї atănci e їмнăă ка ѕт-лă їмнăшче чїне-ва. Kindă глонцăă л'а рѣнїтă dară nă л'а omорїtă, se фаче fărїосă, se арѣнкă ашпра vїнъtăăă, лăă апѣкă în лабеле sale, mi în fărїеа sa, її рѣне чеафа mi-ї жпноаїе нелеа образăă; în дешертă vїнъторăă дѣ făra, atănci не кїте зпă vїрfă de арборе, къчї ăpsăă se агацъ mai бїне de kїtă орї-че vїнъторăă не арборе; зпă mїzлokă mai vнă de скъпатă de ăpsă este а арѣнка, făđїndă, їnainteа лї, не kindă гонеште не чїне-ва, о neatрă ѕăă о пълърїе; къчї atănci ăpsăă i se домолеште fărїа, ătїndă-se ла ачестă обїектă. Asemenea mi kindă omăă gonїtă se арѣнкă жос, mi se фаче пар'карă fi mortă, фъръ mїшкаре, atănci еарă сканъ. ănїї din voїađїorї повестескă,

În privința a ceea ce, niște obiceiuri cărioase ale
 Țării, adică, kindă omul se face ca moriș,
 țării merite la dînsul, lă mîroase, și vîzînd
 că nu se mișcă, pune nasul la gura omului
 ca să vază dacă Țării, și dacă nu simte nici
 o sîlare, se așează pe Țării, o strînge
 tare, pîndă eapă nasul la gura omului ca să
 se încredințeze bine că aceluși omul nu mai
 respiră; după aceea, țării se depărtează ca
 la 20 de pași de om, și vîzînd-se kîlă-va
 timp la dînsul să vază dacă nu căm-va mișcă,
 și tocmai după ce vede că numai mișcă de
 loc, se dăce; altmîntrelea vine eapăși la
 dînsul, se așază eapă pe Țării, și strînge-lă
 pînz lă omoar, și atînci lă lasă și se dăce.

Țării e foarte neplăcută, însă kîndă
 lă prinde cine-va de Țării, este în stare a
 primi oare care învîdătură, s. e. a sîla, a
 țării în doză mică, și pîndă taktulă mîșică,

să a se și pe o scară și să factă felșimi de
 încovășiri; că toate acestea, kîlă de învîdă
 va fi țării că oamenii, nu trebuie cine-va să
 se încreeză într'insul, kîci el este ră, trî-
 dător și vindicativ. Măte înțimțări nenor-
 rocite aș probat a ceea.— Țării înnoată foarte
 bine. Carnea țării, mai că seamă a celui
 Țării, este foarte bună de mîncare. Toamna
 țării sîntă foarte grași; micăoarele (bătrîni)
 de țării le stimă și ca o mîncare foarte plă-
 cută; din pelea țării se face o blană foarte
 prețioasă.

Țării este cel mai mare animală car-
 nivoră din Europa; kîci ajunge kîte odată la
 o lungime de 7 micăoare. Coloarea sa e foarte
 variabilă. În unele locuri în Europa (Galicia)
 sîntă țării de coloarea d'arșintă, în alte locuri
 se face galbenă ca vîlnea. Eată că și țării, de
 și nu e diplomată, tot kîmă adese-ori «fața.»

Zmintirea în raportul ei cu kvestiunile juridice. (*)

BCU Cluj / Central University Library Cluj
 VII. Pyromania.

Pyromania este o zmintire particulară la
 și oamenii, mai că seamă la fete (la o vîrstă
 de 12 și la 14 ani) kindă daș fokă kase-
 loră, nu de țării nici de vr'șă interesă de
 jafă, ci numai de plăcere nevăzută care aș să
 vază kase și oare arșindă că o flacăra mare
 și devenindă chîșă. Kîte odată, acesse per-
 soane și fokă keapă în kasele rădeloră lor
 cele mai d'aproape, keapă la pîrîșă loră. A-
 ceastă kîmă o kîmă iară într'șă modă in-
 stinkivă (ca omăidearea instinkivă) făr vînda
 loră liberă, fiindă silite a face a ceea. Me-
 dîci aș obserbată că pîndă începătulă re-
 gîloră țării la fete, prodăce la măte dî-
 tr'insule o asemenea zmintire perikșoasă.

Această împrețurare este foarte impor-
 tantă pentru și judecătoră korekțională, și
 totă-d'ășna kindă se prezintă și kasă de kîma
 dapei fokăși, judecătorăși vîzîndă după cher-
 țarea țării, că delikșentulă n'a și fokă
 nici de vr' o țării, saș țării, saș vr'șă in-
 teresă d'a jefă, din kontra vîzîndă că așea

care aș fostă victime acessei fante sîntă keapă
 rădela și amici delikșentulă; trebuie să aș
 vîzuală că aici este și kasă de pîromanie
 nevolăntară, mai că seamă kindă delikșentulă
 este o fată în epoca pberțăde (de la 12 și
 la 15 ani), și spre a lășă a ceea kășă
 trebuie să se adreseze către și medikă ek-
 șertă în kvestiunile mediko-legală.

Țării așoarele fante raportate de către cei mai
 celebri psihiatri, și mai lasă nici o îndoială
 despre esința acessei zmintiri.

Gall zice că în anulă 1802, aș omorîșă
 în Germania o femeie care, în țării de 5
 ani, a și de 12 ori fokă la oare. Ea a
 și că totă-d'ășna a simțită o mîștare de
 kșetă kindă a și fokă; că toate acestea, a
 simțito anevoie care a și o să și fokă.
 Sîntemă încredințată că după starea aktuală a
 științei, o asemenea femeie n'ară fi kondemnată
 la moarte pentru acesse fante nevolăntare; dară

(*) Țării din No.

în anul 1802, nici în Germania ждекроторіі n'aș avuț niçi o idee d'zñă astă-felă de zmin-tire.

Georget rakontă (повестеше): кь зп zmintit pipomană, a dată fokă keapă kasei sale proprie kape era singure speranța lui și a familiei sale. Zñă altă pipomană, zñă bñiată tñpăř de 16 ani, a dată în 15 zile de ontă opī fakă la difepite kase; kñdă l'aș inkisă în inkisoarea kriminalistoră, a pșă pe fșrișă kărbăni a-prinși în patăř lui și s'a kăkată pe dñșii!

Henke zice: kazzele kape prodăkă zmin-tirea nșmită pipomanie sñtă cele șpñtoare:

1.) Perioda pșvertădeї la bñeї și la fete în vīpsta de 12—15 ani. 2.) Patimile nșmite Hysteria (isteriotik) și chorea (patima de miș-kare nevolăntară a mñneloră și niçioareloră) la femeї. Asemenea și patimile nerăloră: eni-lensiea și katalercie; 3.) Patima nșmită chlo-rosis (naiditatea saș galbinarea fegeї insogită kă linsiprea perădeloră lșnare) iară la fete.— Eată kă mai în partiklară, seksăř fșmosă este șpșșă patimei pipomaniei. Eată kă acesă seksă, ală kărsia misiune în natpă este d'a anpinde inimelē noastre, se abate kite odată din ače-astă kale natpăř și anpinde lemnele kaselor și orașeloră în lokăř inimeloră.

Pipomaniea, zice *Orfila*, este zñă felă de monomanie; adekă omăř atinsă d'această zmin-tire, poate șă vorbeaskă și șă se kondăkă ka zñă omăř foarte raționabilă; insă nșmai în pri-vinga zñă pșktă este zmintită, adekă kă voește șă pșie fokă pretzindenea. Ačeastă imprețir-pare a făkășă, kă măđi din leiștii n'aș vřșă măřă timpă șă krează la esistința pipomaniei; întokmai kămă s'aș onșșă măřă timpă și aș tă-řăđită esistința omăřidepei instinktivă și ne-volăntară. Desvateri lșnii aș avuț lokă în șp-

ma ačestopă difepințe d'opinisiñi întpe mediçii și leiștii; în cele dșne șpñă, leiștii s'aș indș-plekată și aș hotăpitiș și ei, kă pretzindenea zñde vedemă kă zñă omăř a omopitiș pe altă, saș kă a dată fokă kasei altăia făřă vř'zñă interesă, de șp saș pșșșnare saș invidie, akolo tre-șze șă avemă bñșială kă acesă akă este efek-tăř znei zmintiri nevolăntare; kăçii este o leçe psikolođikă și morală inșșkășă în natpă o-măřă, adekă: kă niçi zñă omăř nș face păřă al-tăia făřă niçi zñă interesă și nșmai prin plă-čerea d'a face păřă. Ačeastă leçe are și o valoare istorikă foarte importantă; kăçii ne es-plikă kărsimea zñora karaktere istorice. Kñdă çitimă în istorie de țipaniile șpșeroase ale împăratăřii Neron, kape s'a vaetăř: de çe totă denăřă zmană n'are nșmai zñă rīřă și zñă kapă ka șă'ăș noată ția indată și șă steapă oame-nirea dșne fađa pșmintăřă; kñdă, zikă, çitimă ačeste fante d'astă-felă de țipani, atșnçii sñtem inkpedinçai kă Neron și toți kape îi șeamășă, eraș zmintiri atinșii de monomaniea omăřidepei instinktive, în kīřă îi plăčea a vedea șpșcele omăřă vřpsată. Apoi kñdă çitimă kă Erostrat a așă vestităřă tempăř ală divinitădeї Diana, făřă niçi o kază, atșnçii ne esplikămă ačeasta șpșindă kă acesă omăř era atakată de zmintirea pipomaniei.

Eată de çe deninde șoapta oameñiloră și a lșkrăřiloră loră! Zñă Herostrate se zmin-tește și inț'zñă minșă, onșă arhitektonik çelă mai vestită, çelă mai çelebră ală lșmeї antice, este nimicitiș. Zñă zmintită Neron șșindă-se ne țronăřă imperială, toată lșmea este în jale și totă orizontăřă este akoperită kă șpșe și lakrimi. În privinga ačeasta zicea poetăřă latină «Delirent reges, plectuntur Achivi» (kñd reçiї sñtă în deliră, plñnăřă popăřă.)

Komșnikaișni șcientifice miçii.

Stejarăřă din Kalifornia.

Kalifornia este vestită nș nșmai pentpă bogă-çiea de așpă kape konpinde pșmintăřă șăř, çii și pentpă deosebiți stejară çii kreskă akolo, kape pro-dăkă fșkte (ginde) vșne nș nșmai pentpă porçii, ka la noi, çii și pentpă nișnea oameñiloră. Adekă gin-da ačestă stejară se nișează fiñdă inkăzitiș, de kape se face zñă felă de kokă și șă koače inț'zñă

kșntopă nișă kñdă se face nișne. Măđi oameñi de akolo mñnikă în toată vieça loră zñă altă felă de nișne, și inkă se ingrașă prea măřă. Șă zice kă acesă nșpimintă dă și zñă felă de veselie și o disnoziçie vșnă a snipitișă. Ačeia kape veaș și la noi kafeașă de gindă voră azzi negreșită a-čeasta k'o mare plăčere.

Timpăřă în Tipografica Koleçiiřă Sf. Sava.